

Úvod do pedagogiky

Téma číslo 8 – Alternativní a reformní školství ve světě a v ČR II

Viděli jste v minulém dílu...😊

- ▶ Podmínky vzniku reformního hnutí.
- ▶ Učení J. F. Herbarta a jeho základní pedagogické myšlenky.
- ▶ Následovníci Herbarta a herbartismus.
- ▶ Vznik reformního hnutí, společné znaky.
- ▶ Nové koncepce výchovy jedince, příklady jejich realizace.

Maria Montessori (1870–1952)

- ▶ 1. žena v Itálii, která vystudovala medicínu (zabývala se studiem dětských nervových chorob)
- ▶ pocházela z důstojnicko–šlechtické rodiny
- ▶ na svou dobu byla nonkonformní (svobodná matka)
- ▶ Motto: „Pomoci dětem, nalézt pro ně místo v životě.“ – pedocentrismus

Maria Montessori

- ▶ 1899 – 1901: vedla ústav pro duševně zaostalé a postižené děti – potřebují hlavně pohybovou a manuální výchovu
- ▶ Pod jejím vedením se tyto děti jevily jako „průměrné“ – svou metodu chtěla zkusit na „normálních“ dětech – **Dům dětí v Římě** (děti z chudinské čtvrti).
- ▶ Děti vykonávaly drobné domácí práce + patentovala si **manuální materiál pro učení** (stavebnice, hlavolamy, hračky)
= **senzoricko–didaktický materiál**

Fenomén Montessori

- ▶ Zjistila, že dítě je schopno se soustředit na danou činnost dlouhou dobu, jestliže tato činnost vyvolává jeho spontánní zájem – k tomu využívala svůj senzorio-didaktický materiál.

Montessoriovské školy

- ▶ Vybavení: netradiční stolky, samovýroba dětského nábytku, třída jako obývací pokoj (závěsy)
- ▶ Učitelka by měla být tichá, ukazovat dětem, jak zacházet s materiálem – činnost podporuje rozvoj inteligence dítěte.
- ▶ Důraz na samoučení, soustředění, disciplínu (aby se nerušily, neubližovaly si).
- ▶ *„Disciplinovaný je ten, kdo se zabývá užitečnou činností.“*

Montessoriovské školy

- ▶ Chvála ani trest není na místě – zadostiučiněním je to, že mohou dělat, co chtějí.
- ▶ „*Chvilka ticha*“ – děti se učily, aby se ani nehuly, zabránění pohybům, samy si to kontrolovaly, učitelka jako vzor předvedla, jak se tiše sedí (nehýbat nohama, kontrola dýchání) – tma v místnosti (zavřené oči), děti přemítají, slyší i jiné zvuky (ptáky) = dítě se **vnitřně uklidňuje**.

Montessoriovské školy

- ▶ Montessori zjistila, že v určitém období je dítě citlivější na určité typy podnětů, které ho posouvají kupředu ve vývoji (kdyby nebyly, dítě by zaostalo – srovnej Vygotskyj) – např. má-li dítě začít po 8. měsíci života mluvit, musí na něj dospělý často mluvit.
- ▶ Děti se mají naučit číst a psát dříve, než jdou do školy.
- ▶ Rousseau: příroda – lidé – věci x Montessori: **věci – lidé – příroda.**
- ▶ Poznatky z oblasti dětské psychologie – dítě se má vlastními silami seberozvíjet, svoboda dítěte.

Montessoriovské školy

- ▶ Montessori utekla před fašismem a žila v různých zemích, zemřela v **Holandsku** – zde pak mnoho škol + **USA** x **ČR (ČSR)** – velmi málo, neboť se její myšlenky (patenty) musely kupovat.
- ▶ V současné době stále montessoriovské školy existují jako proud alternativního vzdělávání – SRN, Rusko, Čína, Itálie.
- ▶ V ČR 9 ZŠ a 18 MŠ – například v Praze, Kladně, Jablonci nad Nisou, Olomouci, Novém Jičíně a Frýdku–Místku.

Summary Montessori😊

- ▶ Vhodné zejména pro předškolní a výchovu a počáteční vzdělávání (smíšené skupiny žáků dle věku) – propojenost MŠ a ZŠ.
- ▶ Nalezla cestu k cílevědomému řízení duševního a tělesného rozvoje dítěte.
- ▶ Dítě musí prožít šťastné dětství.
- ▶ Přínos pro děti opožděné či s problémovou docházkou.

Pracovní škola

- ▶ Základ: aktivita a činnost žáků, zisk a osvojení si schopností, dovedností; zaměřeno proti intelektuálnímu herbartismu.
- ▶ 2 proudy:
 1. **George Kerschensteiner** (1859 – 1932) – práce je zaměřena na **výtvar** (hmatatelný), důležité je završit výtvar úspěšně
 2. **John Dewey** (1859 – 1952) – proces, v němž žák získává zkušenosti, výtvar není důležitý, důležitý je **proces**

Pojetí G. Kerschensteina

- ▶ 1910 – 1914 – pracovní škola v Mnichově
- ▶ Z hlediska výchovy je nejdůležitější, aby byl vytvořen výtvar, který může být kontrolován – co nejdokonalejší – odpovědnost, samostatnost, logické myšlení.
- ▶ Premisa: 90 % žáků se přirozeně orientuje na **praktické předměty** a jen 10 % na intelektuální (pro ně „zvláštní“ školy)

Pojetí G. Kerschensteina

- ▶ Součástí školy byly dílny, kuchyně, zahrady.
- ▶ Základ: **ruční práce** (označují stupeň vývoje – základ elementární školy) – dítě se může přesvědčit o kvalitě výkonu.
- ▶ Do fyzické práce je třeba vnést rozumové prvky – **rozvoj rozumových, morálních a manuálních dovedností.**
- ▶ Směřováno k přípravě na povolání – upotřebení člověka ve společnosti.

Pojetí G. Kerschensteina

- ▶ Myšlenky po VŘSR (1917) přijali v Rusku – Blonskij, Pinkevič (teoretici)
- ▶ Hlavně **Anton Semjonovič Makarenko** – staral se o bezprizorní děti (po revoluci bez rodičů) – přebývaly v tzv. **koloniích** – snažil se změnit jejich morální vlastnosti a naučit je pracovat:
 - 4 hodiny se učili + 4 hodiny pracovali/denně
 - zodpovědná práce – továrna na fotoaparáty, hodinky, měřicí zařízení
 - 1935 – zákaz výkonu povolání – psal romány (O výchově dětí v rodině)
 - po smrti vyzdvihován i zatracován

Pojetí J. Deweye

- ▶ Výrazně ovlivnil školství v USA (dodnes), také evropské školství 20. a 30. let 20. stol. (jeho žák byl V. Příhoda).
- ▶ Hlásil se k pragmatismu – **instrumentalismus** = *co je pravdivé, je užitečné*.
- ▶ Provádění pracovní činnosti dává zkušenost, která je pevnější a lepší než znalost.
- ▶ **Zkušenost je proces, v němž lidé získávají vědomosti o světě i o sobě a současně se sami v tomto procesu rozvíjejí.**

Pojetí J. Deweye

- ▶ Poznávací hodnota zkušenosti je v tom, že člověk může žít v rovnováze s prostředím – (**homeostáza**) – při porušení (problém) má člověk snahu obnovit rovnováhu (řešení problému) – Dewey **popsal řešení problémové situace** (uznáváno dodnes).
- ▶ Používání vědních poznatků v přirozeném komplexu – neučí se proto, že budou zkoušeni, ale pro praxi. 😊
- ▶ **Základem učení je experimentování a spontánní získávání informací skrze zkušenosti.**
- ▶ Učitel v pozadí a má žáky směřovat (**facilitátor**).

Pojetí J. Deweye

▶ 2 základní požadavky:

- Aby dítě mělo jako základ své osobní a životní zkušenosti bohatý kontakt se společenskou a fyzickou skutečností a aby ji znalo (vycházky do okolí).
 - Aby skutečná, přímá a osobní zkušenost poskytovala dítěti více problémů, motivů a zájmů, jež je vedou ke knihám, v nichž mohou nalézt řešení problémů a osobní uspokojení.
-
- ▶ Konkrétní znalost má význam jen jako prostředek řešení problémové situace.

Pojetí J. Deweye

- ▶ Získávání zkušeností se děje:
 - **praktickou činností**
 - **experimentováním**
- ▶ **LEARNING BY DOING**
- ▶ Zkušenosti se stávají instrumenty k řešení dalších problémových situací. Uplatňují se **smysly, logické myšlení, zájmy žáků**.
- ▶ Žádal do elementárních škol zařadit manuální práce (dílny, kuchyně, zahrady).
- ▶ Základ tzv. **projektového vyučování**.
- ▶ V ČR jeho myšlenky rozpracovali Příhoda a Vrána.

A o čem to dnes bylo???

- ▶ Další směry v alternativním školství přelomu 19. a 20. století.
- ▶ Pedagogické a psychologické myšlenky Marie Montessori.
- ▶ Montessoriovské školy a jejich hlavní principy.
- ▶ Pracovní škola v pojetí G. Kerschensteinera.
- ▶ Instrumentalismus J. Deweye.

Uvidíte příště...

- ▶ Pedagogika R. Steinera.
- ▶ Waldorfské školy jako nejvýznamnější proud alternativního školství.
- ▶ Pedagogika P. Petersena.
- ▶ Jenský plán a jeho realizace.
- ▶ Pedagogické myšlenky C. Freineta a jejich uplatnění v podobě praktické pedagogické koncepce.